

بررسی تأثیر آموزش بهداشت فردی در پیشگیری از ابتلای مجدد به انگل‌های گوارشی در دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر ایلام، ۱۳۷۵ حیات عبدی^(۱)

چکیده

این پژوهش شبه تجربی به منظور تعیین تأثیر آموزش بهداشت فردی در پیشگیری از ابتلای مجدد به انگل‌های گوارشی در دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر ایلام، انجام گرفت. از مجموع ۲۰۰ نفر دانش آموزی که به صورت تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند، آزمایش مدفوع (گرفتن نمونه مدفوع و استفاده از نوار چسب اسکاچ) بعمل آمد که از این تعداد ۱۲۰ نفر مبتلا تشخیص داده شد، مبتلایان را تحت درمان قرار داده و بعد از درمان آزمایش‌های مجدد برای آنان انجام گرفت که همگی سالم بودند، سپس به طور تصادفی به دو گروه ۶۰ نفری مورد - شاهد تقسیم شدند. گروه مورد با استفاده از پمفلت، جزوه آموزشی، بحث گروهی و ایفای نقش در زمینه عفونت‌های انگلی، شیوه انتقال و راههای پیشگیری مورد آموزش قرار گرفتند. پس از طی دو و نیم ماه، هر دو گروه (مورد - شاهد) مجدداً مورد آزمایش قرار گرفته و با استفاده از پرسشنامه، ویژگیهای فردی و دیگر اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری و با استفاده از آزمون آماری کای دو، Z و دقیق فیشر مورد سنجش قرار گرفتند.

نتایج نشان داد که در حدود اطمینان ۹۹/۹٪ گروه مورد (آموزش دیده) از آلودگی کمتری نسبت به گروه شاهد برخوردار بود و ویژگیهای فردی از قبیل شغل پدر و مادر، تحصیلات والدین با تأثیر آموزش، ارتباطی نداشتند. براساس نتایج پیشنهاد می‌شود که آموزش بهداشت فردی در مدارس مورد توجه بیشتری قرار گرفته و برنامه‌های آموزشی به خانواده و کلیه افراد جامعه تعمیم یابد. همچنین جامعه پرستاری و مسئولین بهداشتی استان با تدوین برنامه‌های آموزشی میزان شیوع عفونت‌های انگلی گوارشی را کاهش دهند.

واژه‌های کلیدی: بهداشت فردی، پیشگیری، انگل‌های گوارشی

مقدمه

دارند می‌توانند در فراگیری آموزش و انتقال آن به جامعه نقش بسزایی ایفا نمایند.
وقتی به مفاهیمی چون بهداشت برای همه و بهداشت

آینده هر جامعه‌ای به سلامت کودکان ارتباط دارد و جامعه‌ای پایدار خواهد ماند که در حفظ و نگهداری و تربیت کودکان موفق‌تر باشد. دانش آموزان یکی از گروه‌های آسیب پذیر جامعه هستند که هدف مشترکشان آموزش و یادگیری می‌باشد و به دلیل شرایط خاصی که

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایلام

می‌باشند. این بررسی به منظور تعیین تأثیر آموزش بهداشت فردی در پیشگیری از ابتلاء مجدد به عفونت‌های انگلی گوارشی در دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر ایلام می‌باشد.

مواد و روشها

در این مطالعه شبه تجربی پس از تعیین تعداد نمونه، از روش نمونه برداری چند مرحله‌ای جهت انتخاب نمونه‌ها استفاده شد، بدین صورت که با توجه به نقشه جغرافیایی شهر ایلام، ۵ منطقه در نقشه مشخص گردید و از هر منطقه به طور تصادفی دو مدرسه و در کل ده مدرسه پسرانه و دخترانه انتخاب شدند تا نمونه ۲۰۰ نفری که نماینده کل دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی باشند بدست آید. در این روش ابزار گردآوری داده‌ها نتایج آزمایشات و پرسشنامه بود. میزان ابتلاء به عفونت‌های انگلی، طی مرحله اول (آزمایشات اولیه) و مرحله دوم (آزمایشات ثانویه)، با استفاده از آزمایش مستقیم مدفوع (از نوارچسب اسکاج جهت تشخیص بهتر تخم اکسیور استفاده شد) اندازه‌گیری شد که از تعداد کل جامعه مورد پژوهش ۱۲۰ نفر مبتلا تشخیص داده شدند. با استفاده از آزمون‌های آماری مجذور کای، Z و دقیق فیشر ارتباط این عوامل مورد بررسی قرار گرفت. افراد مبتلا به انگل با توجه به نوع انگل تحت درمان داروهای مختلف قرار گرفتند. افراد مبتلا به کرمک و آسکاریس بوسیله قرص میندازول در دو دوز به مدت سه روز تحت درمان قرار گرفتند که پس از دو هفته مجدداً درمان فوق تکرار گردید، کسانی که مبتلا به انگل ژیا ردیا بودند با داروی مترونیدازول در سه دوز به مدت یک هفته و افراد مبتلا به هیمنولپیس نانا با داروی نیکلوزاماید در دو دوز به مدت پنج روز تحت درمان قرار گرفتند.

برای کودکان، یا عبارت «کودکان برای بهداشت» برخورد می‌کنیم، دریچه‌ای نوین به رویمان گشوده می‌شود، چراکه این بار سخن از نیروی عظیم کودکان است که بخش عمده‌ای از تلاش دست اندرکاران امور بهداشتی صرف سلامتی آنان می‌گردد.

بی تردید اگر برای کودکان نقشی فراتر از دریافت کنندگان خدمات بهداشتی قائل باشیم، یعنی اگر از آنان در پیاده کردن برنامه‌های بهداشتی مشارکت بجوئیم و احساس مسئولیت درباره سلامت خود و جامعه را به آنان انتقال دهیم در رسیدن به اهداف بهداشتی راهی کوتاه‌تر خواهیم پیمود.

تخمین زده می‌شود که حدود سه میلیارد نفر از مردم جهان بویژه کودکان کشورهای در حال توسعه، از آلودگی‌های انگلی رنج می‌برند [۱]. ایران بنا به موقعیت جغرافیایی ویژه و شرایط اقلیمی مناسب برای انتقال این عفونت‌ها و نیز الگوی ناهمگون رشد و توسعه، در شمار کشورهای درگیر با این بیماریها به شمار می‌آید. تک‌یاخته گوارشی ژیا ردیالامبلیا آنتاموباهیستولیتکا و کرم‌های روده ای انتریبیوس و رمیکولاریس، آسکاریس و هیمنولپیس نانا از انگل‌های شایع شهرستان ایلام بوده و وضعیت خاص بهداشت فردی و عمومی از عوامل مهم شیوع این انگل‌ها در جامعه می‌باشد [۳].

اهمیت عفونت‌های انگلی در سلامت فرد و جامعه و هم‌چنین عوارض وسیع این بیماریها از جمله سوء جذب، اسهال، کم‌خونی، کاهش رشد در کودکان، کاهش توانایی کار در بزرگسالان و اثرات سوء اقتصادی اجتماعی، از مهمترین مشکلات بهداشتی و اجتماعی می‌باشند که ضرورتی حتمی در تأمین بهداشت عمومی جامعه

یافته های پژوهش

درمان ۷۰٪ و پس از درمان به ۵۵٪ کاهش یافته است. نتایج حاصله نشان داد که ابتلاء به عفونت های انگلی گوارشی در گروه مورد، بعد از درمان و آموزش به طور قابل توجهی تقلیل یافته ولی در گروه شاهد، بعد از درمان کاهش محسوسی مشاهده نشد. (جدول ۱، ۲، ۳).

بررسی یافته ها نشان داد، در گروه مورد ابتلاء به کرمک قبل از آموزش و درمان ۶۳/۲٪ و بعد از درمان و آموزش ۱۰٪ بوده است. ابتلاء به ژیا ردیا پیش از آموزش و درمان ۵۸/۳٪ و پس از درمان و آموزش به ۶/۷٪ کاهش یافت. هم چنین در گروه شاهد ابتلاء به کرمک قبل از درمان ۶۳/۳٪ و بعد از درمان ۴۸/۳٪ بود و ابتلاء به ژیا ردیا پیش از

جدول ۱. توزیع فراوانی افراد برحسب آلودگی به ژیا ردیا، قبل و بعد از درمان و آموزش در گروه مورد

وضعیت		قبل از درمان و آموزش		بعد از درمان و آموزش		جمع	
ابتلاء به ژیا ردیا		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بیمار		۳۵	۵۸/۳	۴	۶/۷	۳۹	۳۲/۵
سالم		۲۵	۴۱/۷	۵۶	۹۳/۳	۸۱	۶۷/۵
جمع		۶۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۲۰	۱۰۰

جدول فوق بیانگر این است که بیشترین درصد (۵۸/۳٪) قبل از درمان و آموزش، آلوده به ژیا ردیا بودند که پس از درمان و آموزش ابتلاء به این انگل به مقدار چشمگیری (۶/۷٪) کاهش یافته است.

جدول ۲. توزیع فراوانی افراد برحسب آلودگی به کرمک قبل و بعد از درمان در گروه شاهد

وضعیت		قبل از درمان و آموزش		بعد از درمان و آموزش		جمع	
ابتلاء به کرمک		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بیمار		۳۸	۶۳/۳	۲۹	۴۸/۳	۶۷	۵۵/۸
سالم		۲۲	۳۶/۷	۳۱	۵۱/۷	۵۳	۴۴/۲
جمع		۶۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۲۰	۱۰۰

جدول فوق بیانگر آنست که در گروه شاهد قبل از درمان ۶۳/۳٪ آلوده به کرمک بودند که پس از درمان و آموزش این میزان به ۴۸/۳٪ رسیده است.

جدول ۳. توزیع فراوانی افراد برحسب ابتلاء مجدد به انگل بعد از درمان و آموزش در گروه مورد و بعد از درمان در گروه شاهد

وضعیت		بعد از درمان و آموزش در گروه مورد		بعد از درمان در گروه شاهد		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ابتلاء مجدد به انگل		۵۲	۸۶/۷	۱۷	۲۸/۳	۶۹	۵۷/۵
سالم		۸	۱۳/۳	۴۳	۷۱/۷	۵۱	۴۲/۵
بیمار		۶۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۲۰	۱۰۰
جمع							

جدول فوق نشان می‌دهد که ۸۶/۷٪ از افراد گروه مورد و ۲۸/۳٪ از افراد گروه شاهد بعد از درمان و آموزش فاقد آلودگی هستند.

بحث و نتیجه گیری

نظر به اهمیت عفونت های انگلی و خسارات عظیم جانی و مالی که به جوامع وارد می نماید با آموزش صحیح و رعایت نکات بهداشتی می توان میزان این خسارت را به نحوه چشمگیری کاهش داد.

نتایج نشان داد که ۸۶/۷٪ افراد گروه مورد، فاقد آلودگی مجدد به انگل های گوارشی بودند در حالیکه در افراد گروه شاهد این میزان ۲۸/۳٪ بود. با استفاده از آزمون آماری Z در بیش از ۹۹/۹٪ مورد ارتباط معنی داری بین داده ها بدست آمد ($Z=6/5$).

در زمینه تأثیر آموزش بهداشت در پیشگیری از ابتلاء مجدد به عفونت های انگلی گوارشی تحقیقات متعددی انجام گرفته است از جمله کوزال و همکاران (۱۹۹۲) تحقیقی را در مورد شیوع انگل های گوارشی در میان دانش آموزان مدارس ابتدایی و اهمیت آموزش بیماران انگلی در ترابزن (ترکیه) انجام دادند. در این پژوهش ۱۴۰ دانش آموز سال چهارم از نظر انگل های گوارشی با استفاده از آزمایش مستقیم مدفوع مورد آزمایش قرار داده و تأثیر آموزش روی نمونه های مورد بررسی قرار گرفت. از کل نمونه مورد بررسی ۶۵٪ از نظر آلودگی انگلی مثبت بودند که ۵۰٪ از دانش آموزان به دو گروه تقسیم شدند و به گروه اول جزوه آموزشی و به گروه دوم علاوه بر

جزوه آموزشی آموزش شفاهی نیز داده شد. که نتایج بدست آمده نشان داد درصد آلودگی در گروه اول ۱۸/۵۷٪ و در گروه دوم ۸/۵۷٪ بود؛ با استفاده از آزمونهای آماری اختلاف معین داری بین دو گروه بدست آمد.

منابع

- ۱- اورمزدی هرمز؛ انگل شناسی پزشکی، کرم شناسی؛ جلد دوم، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۷۴.
- ۲- غلامی شیرزاد؛ خلاصه مقالات اولین کنگره سراسری بیماریهای انگلی ایران؛ دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۱۳۶۹.
- ۳- نوا و براون؛ انگل شناسی پزشکی؛ ترجمه عمید اطهری، تهران: انتشارات دانش پژوه، چاپ اول، ۱۳۷۴.
- ۴- هیو هاوز و همکاران؛ کودکان برای بهداشت (کودکان بعنوان انتقال دهندگان حقایق برای زندگی)؛ ترجمه: منصور فاتحی، تهران: انتشارات یونیسف، چاپ اول، ۱۳۷۳.
- 5- Koksall L, et al; The prevalence of intestinal parasites in primary school students and education of parasite patients; Micro biol-BML, Turkish, Apr 1992, 26(2):155-62.
- 6- W.H.O; concepts of health behaviour research; Searo regional health papers, No, 13, regional office for south east Asia, New Delhi; 1987.

Impact of Individual hygienic education in prevention of parasitic Relapses among Students of fifth grade in Ilam, (1996)

Abdi H.

ABSTRACT:

This quasi-experimental study aimed at assessing the effectiveness of personal hygienic education in preventing parasitic relapses among the primary school students of fifth grade. 200 students, selected by a multi-stage randomized method, were examined for stool tests. 120 samples implied positive results for parasitic infection. The 120 students were divided into two groups of case and control ones.

After a 2 months course of education on the case group, the students were passed to laboratorial examinations again, and the test results were analysed and compared with the first stage statistically.

The results showed a success of %99.9 in the educational effectiveness on parasitic infection prevention. No significant relation was seen between the education effectiveness and different variables such as gender, the parents, occupations and literacy.

KEY WORDS: Education, effectiveness, parasite, prevention, relapse.